

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

ЛИНТВАР ОЛЬГА МИКОЛАЇВНА

УДК 81'25/38:821.111-31(477+470)Теккерей:7.094(043.5)

**ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ІДЮСТИЛІО
В. М. ТЕККЕРЕЯ В ОРИГІНАЛІ І ПЕРЕКЛАДІ
(на матеріалі тексту роману «Ярмарок суєти» і його екранізацій)**

10.02.16 – перекладознавство

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук

Одеса – 2015

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі англійської філології і перекладу Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник

доктор філологічних наук, професор
Гудманян Артур Грантович,
Гуманітарний інститут
Національного авіаційного університету,
завідувач кафедри англійської філології
і перекладу.

Офіційні опоненти:

доктор філологічних наук, професор
Коломієць Лада Володимирівна,
Інститут філології Київського національного
університету імені Тараса Шевченка,
завідувач кафедри теорії та практики
перекладу з англійської мови;

кандидат філологічних наук, доцент
Чала Юлія Петрівна,
Гуманітарний інститут Київського
університету імені Бориса Грінченка,
доцент кафедри перекладу.

Захист відбудеться «27» лютого 2015 року о 12 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 41.053.05 Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» за адресою: 65045, м. Одеса, вул. Єврейська, 25.

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» за адресою: 65020, м. Одеса, вул. Старопорто-франківська, 36.

Автореферат розісланий «27» січня 2015 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Т. А. Дружина

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Художній переклад давно став важливою складовою частиною розвитку суспільно-естетичної свідомості, потужним чинником взаємодії літератур і культур, що здійснюється не лише на рівні пізнання особливостей культури іншого народу, а й на рівні взаємовпливу та взаємопроникнення проблематики, стилів, жанрів. Художній переклад, як і художня література відіграє націєтворчу роль. Переклади, особливо класичних художніх творів, збагачують не лише цільову літературу, а й загальну скарбницю світової літератури.

Дослідження у лінгвоперекладацькому аспекті роману В. М. Теккеря «Ярмарок суєти» (“Vanity fair” by W. M. Thackeray), який є одним із найдовершеніших здобутків світової літературної класики, увійшовши до сотні найкращих художніх творів усіх часів за численними переліками і класифікаціями літературних джерел, покликане проаналізувати лінгвостилістичні категорії художнього твору у перекладацькому аспекті, що не становило інтерес для науковців попередньої доби.

Теорію художнього перекладу вивчали та описували у своїх наукових працях ціла низка дослідників, зокрема, українські вчені А. Г. Гудманян, В. В. Демецька, Р. П. Зорівчак, В. І. Карaban, Л. В. Коломієць, В. В. Коптілов, І. В. Корунець, Г. П. Кочур, І. В. Лімборський, М. Н. Москаленко, Т. Є. Некряч, М. О. Новикова, О. В. Ребрій, М. П. Фабіан, О. М. Фінкель, О. І. Чередниченко. До наукового внеску у перекладацьку думку долучилися також перекладознавці інших країн – Л. Бархударов, С. Баснет, В. Виноградов, С. Влахов, В. Комісаров, А. Попович, А. Федоров, С. Флорін. Окремо ж, кінопереклад, як систему, що охоплювала мистецтво перетворень із залученням аудіовізуальних характеристик, досліджували С. Арутюнян, С. Беляєв, В. Горшкова, М. Єфремова, К. Ігнатів, Р. Кавенокі, В. Красних, Ю. Лотман, Т. Лук’янова, Р. Матасов, Г. Слишкін, М. Снеткова.

Повноцінність іншого виду мистецтва – мистецтва кіно – на рівні екранізаційного втілення літературного тексту також виявляється беззаперечною. Будь-яка сучасна екранізація одиниці класичної літературної спадщини є особливою специфічною інтерпретацією твору минулої епохи з погляду сучасності, реалізуючи нові естетичні критерії, ідеологеми, погляди на людину і суспільство.

Важливою у контексті досліджуваного твору є і категорія комічного, зокрема, гумору, іронії та сатири. У другій половині ХХ ст. це питання досліджували Ю. Боров, Б. Дземідок, Я. Ельсберг, Б. Мінчин, Д. Ніколаєв. Іронія є найчастіше вживаною барвою в палітрі художніх засобів В. Теккеря. Вона може бути веселою і сумною, теплою і ущипливою, спокійно-скептичною і гнівною. Іронія просякає усі сторінки твору, не обминає жодного з персонажів, забарвлює майже всі ситуації, в яких ті опиняються.

Об’єднувальним стрижнем для здійснення дослідження у межах двох видів мистецтва – кіно і літератури – є лінгвостилістичний аналіз відтворення

конотаційно-маркованих одиниць твору В. М. Теккерея «Ярмарок суети» на матеріалі першотвору і його екранізацій 1998 р. (міні-серіал) і 2004 р. (художній фільм) українською і російською мовами.

Актуальність дослідження визначається тією його особливістю, яка полягає у синкретизмі двох видів мистецтва, що вивчаються у лінгвоперекладацькому і лінгвостилістичному аспектах на матеріалі класичного художнього твору часів англійського реалізму, важливість, художньо-естетична і суспільно-моральна цінність, а також вербальна своєрідність і неповторність якого не викликають жодних сумнівів. Теоретична база для проведення практичного дослідження охоплює нові висновки і пропозиції, що не були досліджені раніше.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота виконана в межах комплексної наукової теми «Актуальні питання функціонування мов та перекладу в контексті сучасної філологічної освіти», що розробляється кафедрою англійської філології і перекладу Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету, номер державної реєстрації 0113U000585.

Мета дисертаційного дослідження – встановити і порівняти особливості відтворення лінгвостилістичних засобів твору В. М. Теккерея «Ярмарок суети» українською і російською мовами на матеріалі тексту роману і його екранізацій на основі поділу усіх стилістично-маркованих одиниць, що підлягають аналізу, на три рівні – семасіологічний, лексикологічний і синтаксичний, а також виокремити способи відтворення лінгвостилістичних засобів вираження роману у перекладах українською мовою О. Сенюк і російською мовою М. Дьяконова та нашому перекладі українською мовою у випадку екранізацій.

Реалізація поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

- визначити і класифікувати основні стилістичні засоби та їхні функції, якими послуговуються представники кола письменників-романістів;
- виокремити художньо-стилістичну своєрідність роману «Ярмарок суети» як виразника ідіостилію письменника;
- з'ясувати основні перекладацькі труднощі в межах досліджуваного роману і проаналізувати способи їх подолання в українському і російському перекладах;
- проаналізувати ступінь трансференції і коефіцієнт скорочення стилістично-маркованих одиниць в екранізаціях художнього твору;
- здійснити порівняльний аналіз засобів стилістичної семасіології, лексикології, синтаксису в романі «Ярмарок суети» і його перекладах українською та російською мовами;
- з'ясувати способи відображення і відтворення іронічної дійсності в оригіналі і перекладі екранізацій досліджуваного роману;
- виявити усі застосовані стилістичні перекладацькі трансформації і здійснити компаративне дослідження їхнього використання у перекладах досліджуваного роману і його екранізованих версій українською і російською мовами.

Об'єктом дослідження є вербально-стильова своєрідність художнього твору В. М. Теккеря «Ярмарок суети», його переклади українською і російською мовами та стилістично-маркована вербальна складова однойменних екранізацій.

Предметом дослідження є лінгвостилістичні засоби вираження ідіостилю В. Теккеря на прикладі роману «Ярмарок суети» і його однойменних екранізованих версій на рівні стилістичної семасіології, лексикології та синтаксису, а також способи їх відтворення в українському і російському перекладах.

Матеріалами дослідження є текст роману В. М. Теккеря «Ярмарок суети» загальним обсягом 694 с., його переклад українською мовою О. Сенюк загальним обсягом 607 с., його переклад російською мовою М. Дьяконова загальним обсягом 928 с., а також вербальна складова однойменних екранізацій 1998 р. (реж. Марк Манден, у гол. ролі Наташа Літл) тривалістю 306 хв. і 2004 р. (реж. Міра Наїр, у гол. ролі Різ Візерспун) тривалістю 135 хв. у форматі DVD.

Методи дослідження. Своє застосування у дослідженні знайшли методи, які визначаються специфікою матеріалу, а також метою і завданнями його вивчення. У роботі використовувався *метод суцільної вибірки* (для створення масиву елементів даного дослідження), *перекладознавчо-зіставний метод* аналізу оригіналу і перекладів стилістично-маркованих одиниць із залученням елементів трансформаційного аналізу (для дослідження всіх можливих трансформацій під час перекладу засобів вираження іронічної модальності і виявлення перекладацьких труднощів і способів подолання їх у мові перекладу), *зіставний метод* (для зіставлення і порівняння стилістичних засобів у художньому тексті та його екранізації), *описовий метод* (для опису відмінностей у досліджуваних площинах), *лінгвостилістичний аналіз* (для зіставлення стилістичних структур трьох порівнюваних мов та встановлення спільних та відмінних ознак у системі одиниць англійської, української і російської мов), *елементи методу кількісних підрахунків* (для наочного представлення результатів компаративного дослідження).

Наукова новизна дисертації полягає в тому, що вперше:

- здійснено структурування стилістичних засобів і прийомів на основі класифікації Ю. Скребнева, яка враховує парадигматичну і синтагматичну складові і порівневий підхід;
- проведено наукову розвідку останніх досліджень у царині лінгвостилістичного аналізу, який становить основу вивчення функціонування досліджуваних явищ в оригіналі і перекладах;
 - проаналізовано у лінгвоперекладацькому аспекті явища стилістичної семасіології, лексикології і синтаксису на матеріалі художнього твору В. М. Теккеря «Ярмарок суети»;
 - визначено основні стилістичні перекладацькі трансформації, якими послуговувалися перекладачі, працюючи над перекладом досліджуваного роману, порівняно їхні частотні характеристики;

- введено нове поняття у систему стилістичних перекладацьких трансформацій – *інтенсифікація* (антипод нейтралізації), що полягає у підвищенні експресивного навантаження одиниці внаслідок її перекладу;

- здійснено український переклад стилістично маркованих одиниць двох однойменних екранізацій досліджуваного роману і проаналізовано причини застосування певних стилістичних перекладацьких трансформацій.

Теоретичне значення роботи полягає в тому, що її результати роблять внесок до загальної та часткової теорії перекладу, порівняльного вивчення мов, розвитку теорії художнього перекладу, а також перекладу аудіо-медіальних текстів у рамках широкого філологічного підходу. Внесок також становить і досліджена проблема художньої взаємодії літератури і кіно у процесі екранізації художнього твору. Доводиться, що така взаємодія є визначальним фактором розвитку кіномистецтва, підкреслюється цінність екранізації як окремого продукту людської діяльності.

Практична цінність роботи визначається можливістю подальшого використання її матеріалів у процесі викладання академічних курсів з теорії та практики перекладу (навчальні дисципліни «Актуальні проблеми перекладознавства», «Стилістика англійської мови», «Порівняльна стилістика», «Вступ до галузевого перекладу», «Основи професійної діяльності перекладача»), спеціалізованих курсів з кіноперекладу, а також при розробці підручників та посібників зі стилістики англійської мови, теорії та практики перекладу. Отримані результати можуть також стати у нагоді перекладачам, що спеціалізуються на студійному перекладі кінострічок.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертації було обговорено на засіданнях кафедри англійської філології і перекладу Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету (Київ, 2011-2014 рр.) та оприлюднено на VIII Міжнародній науково-практичній конференції «Гуманітарні проблеми становлення сучасного фахівця» (22 - 23 березня 2007 р.), V, VI і VII Міжнародній науково-практичній конференції «Фаховий та художній переклад: теорія, методологія, практика» (квітень 2012, 2013, 2014 рр. м. Київ), I Міжнародній науково-практичній заочній конференції «Лінгвокогнітивні та соціокультурні аспекти комунікації» (18 жовтня 2012 р., м. Острог), VIII Міжнародній науково-практичній конференції «Міжкультурна комунікація: мова-культура-особистість (03-04 квітня 2014 р., м. Острог), IV і V Міжнародній науково-методичній конференції «Формула компетентності перекладача» (27 березня 2013, 26 березня 2014 рр., м. Київ), I Всеукраїнській науково-практичній конференції «Мова як засіб міжкультурної комунікації» (16-17 травня 2014 р., м. Херсон).

Публікації. Основні теоретичні положення та результати дослідження висвітлено в одинадцяти публікаціях: семи статтях, опублікованих у фахових наукових виданнях, затверджених ДАК України та у чотирьох тезах доповідей на міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях.

Обсяг і структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них та загальних висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 260 сторінок, із них 212 сторінок – основного тексту. Список використаних джерел налічує 385 позицій, із них 342 – науково-критичні праці, 9 – джерела матеріалу дослідження, 34 – довідкова література. Додаток А містить класифікацію стилістичних засобів за Ю. М. Скребнєвим. Додаток Б уміщує частину Розділу 6 «Воксгол» українською і російською мовами, яка відсутня у першотворі письменника і складає вільну інтерпретацію перекладачів. Додаток В складають вітчизняні і зарубіжні критичні зауваження до однойменних екранізацій досліджуваного нами твору. У Додатку Г зазначаються усі відомі екранізації роману В. М. Теккеря «Ярмарок суєти».

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовується актуальність та наукова новизна роботи, формулюється мета й конкретні завдання, визначаються об'єкт, предмет і методи дослідження, окреслюється теоретичне значення та практична цінність дослідження, подаються відомості про апробацію результатів, структуру й обсяг дисертації.

Розділ I «Розвиток художнього перекладу як передумова формування лінгвостилістичного аналізу» містить опис досягнень перекладознавства та теорії художнього перекладу, деталізує специфічні риси художнього перекладу, окреслює основні напрямки дослідження індивідуального стилю автора і лінгвостилістичного аналізу художнього тексту, а також важливість жанрово-стильової домінанти.

Пошук ідеальної моделі перекладу художнього твору пов'язаний із багатоетапним комплексним підходом, що постійно удосконалюється, причому кожен наступний етап вносить нові ідеологеми, поняття, елементи нового якіснішого зразка. Так, класична лінгвістична теорія перекладу запропонувала інвентар перекладацьких відповідників, трансформації, спробувала встановити критерії якості перекладу. Новий лінгвокультурологічний перекладацький напрям Translation Studies, який був започаткований Дж. Холмсом і А. Лефевром враховує діяльнісний підхід і виділяє дві сфери досліджень: *чисте* і *прикладне* мовознавство.

У 90-ті роки ХХ ст. Ж. Делез запропонував першу когнітивну модель перекладу, в центрі якої виявився неправильний розподіл між ресурсами уваги, що притаманні перекладачу і ресурсами, що витрачаються на кожному з етапів перекладу. Така модель отримала назву *Effort model*, яка до того ж чітко розмежувала поняття усного і письмового перекладу, наголошуючи на різних когнітивних механізмах, задіяних у цих видах перекладу.

Переклад не просто замінює один код іншим, а радше розробляє стратегії, за допомогою яких тексти з однієї культури можуть проникати в текстуальну і концептуальну мережу іншої культури і функціонувати в цій іншій культурі. Стратегії перекладу можна розглядати за двома показниками: *кількісні* – глобальні і локальні та *якісні* – одомашнення, що ґрунтується на

аналогії та очуження, метою якого є відтворення іншості вихідного тексту. Стратегії одомашнення та очуження у чистому вигляді існують лише в теорії перекладу, тоді як на практиці вони ніколи не реалізуються. Загальна стратегія перекладу визначається цілим спектром чинників, що впливають на вибір тактики у межах вузького чи широкого контексту.

Засобами оформлення інформації в художніх перекладах є: епітети, порівняння, метафори, метонімії, авторські неологізми, повтори (фонетичні, морфемні, лексичні, синтаксичні, лейтмотивні), гра слів, іронія, промовисті імена і топоніми, синтаксична специфіка тексту оригіналу, діалектизми, які мають стилістичне навантаження і складають основні труднощі у роботі перекладача художнього тексту. Для відтворення таких елементів перекладач послуговується як прямими, так і непрямими способами перекладу, у межах двох перекладацьких стратегій, віддаючи перевагу останнім, які дозволяють досягти відносної адекватності перекладу. До прямих способів перекладу належать: запозичення, калькування, дослівний переклад; до непрямих – транспозиція, модуляція, еквіваленція, адаптація.

Дослідження художнього перекладу нерозривно пов'язане і з вивченням специфіки функціонування ідіостилю письменника. Розмежування понять ідіостилю й ідіолекту складає одне з основних питань лінгвостилістики. Ідіостиль – це складна багатогранна система, яка є і системою засобів, що ними користується автор для вираження своїх ідей, і способом відображення реальності такою як її бачить автор, ідіолект – це сукупність текстів, створених у певній хронологічній послідовності у відповідності до єдиної системи метатропів автора.

У перекладацькому ракурсі доцільно представити ідіостиль за допомогою його *змістових* і *формотворчих* компонентів. У межах змістової сторони дослідники виділяють *ситуативні* і *концептуальні* метатропи. Формотворчу сторону ідіостилю представляють *композиційні* та *операціональні* метатропи. Операціональні метатропи мають вигляд засобів, якими характеризується творчий метод письменника: лексичних, граматичних, стилістичних, синтаксичних, на які, серед запропонованої системи метатропів, з огляду на предмет дослідження, було звернено увагу першочергово. Важливим у структурі понять є *колективний ідіостиль епохи*, в межах якого розрізняють ядерний ідіостиль й ідіостиль однохронних йому письменників, які доповнюють один одного.

Ідеостиль є сукупністю знаків, які складають фонетичні особливості тексту, що звучать з вуст персонажів, автора і мають стилістично-конотаційні риси. Приклади з роману «Ярмарок суєти» унаочнюють використання письменником знаків, які виконують стилістичну функцію і складають основу його ідеостилю. Так, Барбара Пінкертон, у листі до місіс Седлі перед відправленням випускниці пансіону, Емілії Седлі, додому використовує усі можливі засоби при описі чеснот дівчини. Ідеостиль письменника простежується на іменниках задля увиразнення особистісних рис Емілії: *industry, obedience, deportment, carriage*. Міс Пінкертон була також обурена тим фактом, що її сестра Джемайма запропонувала словник Джонсона, як

незмінний атрибут випускної процесії, Ребеці Шарп. Тому ім'я Джемайми, яке міс Пінкертон вигукує у гніві, письменник капіталізує: MISS JEMIMA! Ієрархія вищезначених понять виглядає так : *Ідіостиль* → *Ідіолект* → *Ідеостиль*.

У межах мовознавства з'являється новий напрям досліджень – **лінгвостилістичний аналіз художнього тексту (Л. а. х. т.)**, який розглядається як складова частина дослідження тексту, охоплює одиниці всіх рівнів мови, здійснюється з урахуванням екстралінгвістичних основ створення тексту, об'єднується з суміжними дисциплінами (історією, культурологією, літературознавством, психологією, теорією комунікації тощо) з метою тлумачення мовних особливостей, виходить на рівень аналізу всього тексту. Основним завданням **Л. а. х. т.** є вивчення мовних засобів різних рівнів у системі певного художнього тексту з погляду їх відповідності задуму автора і його індивідуальної манери писання. Лінгвостилістичний аналіз слугує об'єднувальним стрижнем не лише різних наукових напрямів, але й різних мистецтв – мистецтв літератури і кіно.

Одним із напрямів, який має тісний взаємозв'язок з **Л. а. х. т.** і є рушійним фактором для здійснення якісного і адекватного перекладу художнього тексту, а отже, і результативного транспонування на інші види мистецтва є жанрово-стильова домінанта. Жанровий характер матеріалу залежить від його насиченості мовними засобами, які також визначають і стилістику першотвору. Будь-який текст містить систему інваріантних мовних засобів, які обов'язково повинні бути відтворені у тексті перекладу. Для творчості В. М. Теккеря ядром у такій системі є іронія і всі стилістичні засоби її вираження.

Розділ II «Взаємодія мистецтв літератури і кіно крізь призму перекладознавчого аналізу» описує класифікацію виражальних засобів мови і стилістичних прийомів, з'ясовує особливості поняття видів комічного та засобів їх вираження у тексті, містить аналіз перекладацьких труднощів роману В. М. Теккеря «Ярмарок суєти» у світлі категорій перекладності/неперекладності. Крім того, у розділі зазначається важливість взаємодії кіно і літератури як передумови створення екранізації.

Сучасні класифікації виражальних засобів і стилістичних прийомів беруть початок з розвідок риторики античності, Еліністичної римської системи. Наразі найпродуктивнішими вважаються класифікації, запропоновані Дж. Лічем, І. Гальперіном і Ю. Скребневим. Класифікація Ю. Скребнева враховує досвід своїх попередників і становить поєднання основ парадигматичного і синтагматичного поділу Дж. Ліча і порівняний підхід І. Гальперіна. З'являється парадигматична і синтагматична фонетика, морфологія, лексикологія, синтаксис і семасіологія.

Категорія комічного знайшла чітке розмежування між видами комічного: гумор, іронія і сатира та засобами комічного, що мають широку палітру прояву. В іронії смішне приховується під маскою серйозності з переважанням негативного ставлення до предмету; в гуморі – серйозне під маскою смішного, з переважанням позитивного ставлення. Викривальний

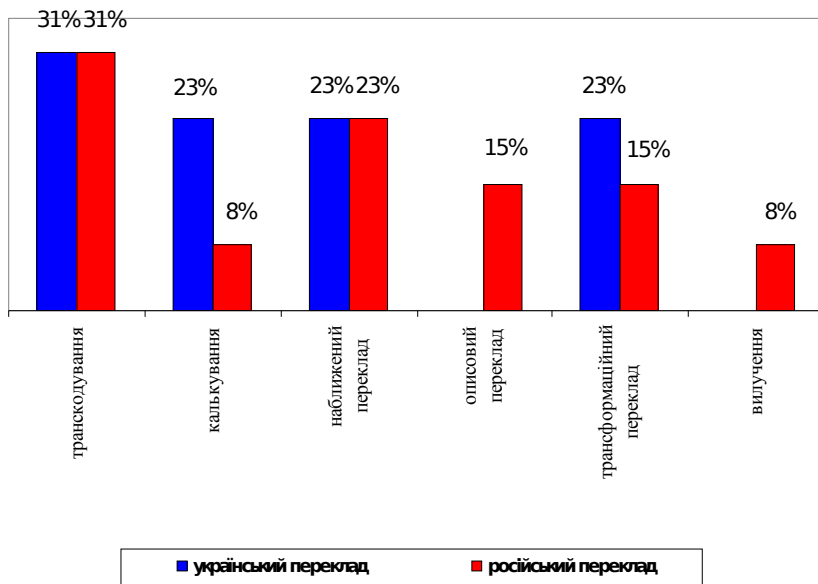
сміх сатири, предметом якого є вади, відрізняється відкрито негативним тоном оцінки.

Серед стилістичних засобів для досягнення комічного ефекту виділяють: *порівняння, зевзму, оксиморон, метафору, метонімію, іронію, вульгаризми, варваризми, гіперболу, вставні слова, риторичні питання, антитезу, епітет, каламбур, парадокс, повтор.*

Крім І. Введенського, який став першим перекладачем роману російською мовою, «Ярмарок суєти» у російському перекладі також вийшов завдяки перу В. І. Штейна і Л. Гей. У наш час твір виходить російською мовою у перекладі М. Д. Дьяконова (1933р.), українською ж мовою роман переклала О. Д. Сенюк (1979 р.). Тільки довголіття перекладу є чи не єдиним критерієм його якості. Довголіття перекладів М. Дьяконова і О. Сенюк визначає і підтверджує їхню цінність, унікальність і лінгвохудожню неповторність у відтворенні ідіостилю В. М. Теккеря на прикладі твору «Ярмарок суєти» як квінтесенції його літературної творчості.

Одним із засобів забезпечення перекладності є множинність перекладів, яка є показником суспільної важливості оригіналу твору літератури. Вербальні факти, можливість перекладу яких ставлять під сумнів, називають перекладацькими труднощами, серед яких питому вагу складає безеквівалентна лексика. У романі В. Теккеря «Ярмарок суєти» безеквівалентна лексика широко представлена реаліями на позначення предметів одягу, їжі, а також військовими реаліями та ін. Під час їх перекладу були застосовані трансформації: транскодування, калькування, описовий, наближений і трансформаційний переклади у межах перекладацьких стратегій очуження та одомашнення.

Діаграма 1. Кількісний аналіз способів перекладу *реалій* у романі «Ярмарок сусти» українською і російською мовами

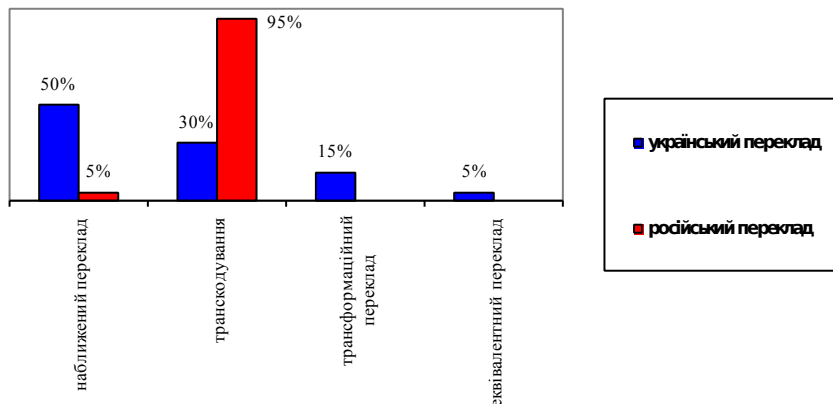
Найпродуктивнішим способом перекладу реалій в обох мовах виявився спосіб транскрибування (31%) як найбільш інформаційно місткий. Проте, дуже часто такий спосіб перекладу вимагає додаткових пояснень, що і забезпечено у пізніших версіях видання роману. Застосування способу калькування виправдовується фактом можливості відтворення вихідних елементів із врахуванням морфологічних норм мови перекладу, а відтак, наближенням до розуміння реципієнта. В українському перекладі такий спосіб є значно поширеніший (23%), ніж у російському (8%), оскільки М. Дьяконов під час перекладу реалій частіше вдавався до описового перекладу (15%). Наближений і трансформаційний переклади застосовуються перекладачами майже в однаковій пропорції як такі способи, що полегшують сприйняття для реципієнта. Прикметними є випадки застосування способу вилучення в російському перекладі (8%) і його відсутність у перекладі О. Сенюк.

Відтворюючи антропоніми у романі, О. Сенюк віддавала перевагу стратегії одомашнення, М. Дьяконов – стратегії очуження. Показовими є імена персонажів у романі: *Crawley* (*crawl* – *новзату*), *Sir Huddleston Fuddleston* (*huddle, fuddle* – *мятика*), *Sharp* (*sharp* – *зоструї*), *Sadly* (*sad* – *сумний*), *the Honourable Mr. Deuceace* (*deuce* – *чорт* і *ace* – «картковий туз», *крайчий з крайчих*). Проте в описаних випадках перекладачі транскрибують імена героїв, що призводить до того, що читач не розуміє теккерейського іронічного натяку на характер героїв. Однак наступні приклади, навпаки, свідчать про доцільний обраний перекладацький прийом для відтворення колориту комізму, закладеного в іменах персонажів: *Bareacres* (*bare* – *бідний*

acres – землі, володіння) – Голодвірс (укр.), але Бейракрс (рос.), *Sir Tomas Coffin* (*coffin* – труна) – сер Томас Тойсвіт, але Томас Коффин (рос.), *Dr Gulp* (*gulp* – ковтати) – Доктор Глиг, але Доктор Галл (рос.).

Представлена нижче діаграма 2 унаочнює результати аналізу.

Діаграма 2. Кількісний аналіз способів перекладу онімів у романі «Ярмарок сусти» українською і російською мовами

Під час роботи над перекладом онімів роману російською мовою М. Дьяконов вдавався до найтиповішого способу перекладу у такому випадку – способу транскодування (95%). Такий спосіб є не завжди виправданим, оскільки від читача приховується та інформація, яка покликана дати розуміння сутності внутрішнього «я» художнього образу персонажа після першого з ним знайомства. У випадку екранізації на допомогу приходять картинка, зовнішній вигляд, одяг, вираз обличчя тощо. У художньому тексті візуальна інформація відсутня, тому такі дані могли б стати читачеві у нагоді. Лише 5% онімів відтворено у російському перекладі способом наближеного перекладу, який, натомість, є домінуючим (50%) у палітрі засобів О. Сенюк, вдалі варіанти перекладу якої унаочнюють особистісні риси персонажів, розкриваючи їхні позитивні і негативні характерні риси. Способом транскодування в українському перекладі було відтворено прізвища головних персонажів (30%), які з'являються на сторінках роману неодноразово і тому особистісні їхні якості розкриваються нам так чи інакше з часом. Трансформаційний (15%) і еквівалентний переклади (5%) є менш застосовуваними способами відтворення онімів українською мовою, однак їх присутність поруч із наближеним перекладом свідчить про прагнення перекладачки до відтворення внутрішньої форми оніму, яка є показовою для розуміння контексту художнього твору.

Залучення лінгвостилістичного аналізу до лінгвоперекладацького дослідження вербальної складової екранізації сприяє глибшому розумінню ідіостилю письменника, який можна простежити шляхом інтерсеміотичного

залучення кодів з різних знакових систем, об'єднуючи у такий спосіб два види мистецтва – літературу і кіно. Ці мистецтва об'єднуються і такими відомими поняттями у теорії кіно, як кінематографічність і кіногенічність. Кінематографічний потенціал літератури, можливість її перенесення на екран називають *кіногенічністю*. *Кінематографічність* відображає використання літературою кінематографічних прийомів. Прямою взаємодією літератури і кіно є екранізація художнього твору. Оптимальною екранізацію вважають тоді, коли метою кінематографістів стає створення мистецької аналогії екранізованого твору, переклад його на мову кіно із збереженням головних особливостей змісту і стилю першоджерела.

Особливими рисами мови кіно є візуалізація, матеріалізація, відсутність абстрактних понять, часово-просторова конкретність. Елементи мови кіно входять у певну систему знаків, що визначається низкою соціально-культурних факторів, серед яких тип національної культури, «дух епохи», панівні ідеологеми, приналежність фільму до того чи іншого жанру, особистість, життєвий досвід і смаки автора фільму.

Оскільки предметом дослідження є вербальна складова кінопродукту як вторинного тексту, робота здійснюється з монтажними листами. Зіставляючи монтажні листи з текстами романів, очевидними стають ті критерії, які дають змогу судити про вірність режисера первинному тексту, дозволяючи зберегти його дух, індивідуальність і зміст, спираючись при цьому на стилістично забарвлену лексику.

Розділ III «Лінгвостилістичні особливості у романі В. Теккеря «Ярмарок суети» та його екранізаціях у перекладацькому аспекті» описує порівняльний аналіз засобів стилістичної семасіології, лексикології і синтаксису у романі «Ярмарок суети» та його перекладах українською і російською мовами, досліджуються способи відображення і відтворення іронічної дійсності в екранізаціях у перекладацькому аспекті.

Порівняльний аналіз засобів стилістичної семасіології у романі «Ярмарок суети» та його перекладах українською і російською мовами виявив високу продуктивність таких стилістичних засобів на рівні парадигматичної семасіології як у тексті першотвору, так і в його перекладах: гіперболи, метонімії включно з перифразом і синекдохою, метафори (простой і розгорнутой) включно з алюзією, антономазією і алегорією. Філософські роздуми у перекладах наступного речення трансформуються у появу антономазії в обох варіантах: *If mere parsimony could have made a man rich, Sir Pitt Crawley might have become very wealthy.* – *Якби сама тільки скупість давала багатство, сэр Пітт був би, мабуть, крезом.* – *Если бы скарденость вела к богатству, сэр Питт Кроули, наверное, был бы Крезом.*

Серед стилістичних засобів, якими послуговувався письменник найпродуктивнішою у творчій манері В. Теккеря виявилася іронія. Іронія у письменника втілюється також у вигляді його світоглядної моделі, яка поруч із сатирою і сарказмом слугує для відтворення авторської картини світу. Іронію автор вкладає навіть у уста відверто негативних персонажів, зокрема баронета: *He'll be charmed to see you, you know; he's so much obliged to you for*

gettin' the old woman's money. – Запевняю вас, він буде безмежно радий. Він вам **такий вдячний** за те, що ви **загарбали** всі гроші старої леді... – Он **будет в восторге** от вашого приезда, могу вас уверить: ведь он вам **так обязан** за то, что вы **заполучили** все старухины **деньги** Іронію відтворено відповідно до її основного принципу функціонування: висловлювання похвали замість осуду із залученням трансформації інтенсифікації, що свідчить про адекватність обраних засобів у досліджуваних перекладах. На рівні синтагматичної семасіології високу частотність виявили також такі стилістичні засоби, як: порівняння, синонімічна заміна, уточнювальні синоніми, клімакс, антиклімакс, зевгма, гра слів, оксиморон. Аналіз перекладів засвідчив високий рівень адекватності із залученням різноманітних стилістичних перекладацьких трансформацій, зокрема, нейтралізації, компенсації, заміни, вилучення, додавання, описового перифразу.

Засоби стилістичної лексикології знайшли своє втілення на парадигматичному рівні, до яких серед вжитих у досліджуваному тексті і його перекладах віднесено: архаїзми, розмовні слова, неологізми, жаргонізми, вульгаризми, сленгізми, діалектизми, терміни. У наступному прикладі В. Теккерей вживає варваризм, щоб підкреслити і підсилити негативні риси, притаманні одному з персонажів. Пригадуємо, що час подій роману є несприятливим для добросусідських англо-французьких взаємин: *He was lazy, peevish, and a bon-vivant...* – *Джозеф був ледачий, дразливий бонівіан...* – *Это был лентяй, брюзга и бонвиван...* . Французький варваризм, що нас цікавить у цьому контексті було перекладено за допомогою трансформації транскодування, яка влучно і стисло відтворює колорит вихідної лексичної одиниці. Для першотвору характерним є залучення варваризмів французького, німецького, італійського, грецького, латинського походження, які не переобтяжують текст, але створюють особливу атмосферу вишуканості, гречності і стилістичного різнобарв'я.

Присутність архаїзмів у романі є також його характерною особливістю. Так, слово *quadroon* – *квартеронка* – *квартеронка* є терміном XIX ст. на позначення будь-якої особи, у якої хтось з бабусь чи дідусів був темношкірим. У перекладах знайдено вірний еквівалент із додаванням суфікса, що вказує на родову ознаку. Серед найчастіше вживаних стилістичних перекладацьких трансформацій при відтворенні елементів стилістичної лексикології варто згадати компенсацію, нейтралізацію і вилучення.

Стилістичний синтаксис представлений у тексті першотвору і його перекладах: на парадигматичному рівні – засобами повтору, еліпсису, апозіопезису, полісиндетону, квазітверджувальними, квазізаперечними реченнями, риторичними питаннями, вставними елементами; на синтагматичному рівні – засобами фреймінгу, хіазму. Так, у наступному прикладі квазітверджувального речення письменник висміює запопадливість Ребеки перед вищим класом світу цього: *... I am determined to make myself agreeable – is it not a poor governess's duty, who has not a friend or*

protector in the world? – ... вирішила всім догоджати, – хіба бідна губернантка, що не має на світі ні приятеля, ні охоронця, не повинна кожному догоджати? – ... решила быть любезной со всеми, – разве это не обязанность бедной губернантки, у которой нет ни одного друга, ни одного покровителя на свете? Переклади також вимагають стверджувальної відповіді на запитання, нещиро і підступно поставлене Ребекою, тому їх вірність не піддаємо сумніву.

Письменник також посміюється над провінційністю мешканців села порівняно з міщанами, над якими В. Теккерей також знаходить привід, щоб поглузувати. Іронія у якості вставного елемента – ще один спосіб продемонструвати свою позицію і висміяти будь-які наявні вади: *Besides these honest folks at the Hall (whose simplicity and sweet rural purity surely show the advantage of a country life over a town one), we must introduce – Познайомивши читача з чесними мешканцями замку (їхня простодушність і зворушлива ідилічна чистота, безперечно, показує переваги села над містом), ми повинні відрекомендувати – Познакомив читателя с честными обитателями замка (чья простота и милая сельская чистота нравов, несомненно, свидетельствуют о преимуществе деревенской жизни перед городской), мы должны представить...* Іронія, яку вдало відтворили обидва перекладачі простежується, якщо звернутися до попереднього розділу, в якому сатирик безжално висміяв кожного з мешканців замку та його сусідів.

Аналіз застосованих перекладацьких трансформацій дає право стверджувати, що поряд з приблизно симетричним застосуванням заміни, як найпродуктивнішої стилістичної трансформації у контексті дослідження перекладів роману українською (48,5%) і російською (45,5%) мовами, що є зрозумілим і пов'язаним із можливістю, яка відкривається залученням цієї трансформації, помічаємо удвічі вищий відсоток застосування додавання в українському перекладі (18,5%) порівняно з російським (9,0%). Цей факт зумовлений прагненням О. Сенюк до відтворення внутрішньої форми слова, враховуючи творчий потенціал мови, додаючи нових граней і барв до палітри мовних засобів В. М. Теккерей. Менший відсоток застосування компенсації (12,0%) і більший – застосування вилучення (9,0%) у російському перекладі свідчить про перекладацьку схильність М. Дьяконова до точності відтворення слова оригіналу, а також про бажання уникати непорозуміння у читачському сприйнятті букви оригіналу. Хоча, подеколи, російськомовний «Ярмарок», через надмірне застосування застарілого регістру лексики, навпаки, звучить неприродно. Порівнюючи високий відсоток застосування нейтралізації у російськомовному тексті (18,5%) з низьким – в україномовному (4,5%), знову робимо висновок на користь творчого опрацювання роману у перекладацькому контексті О. Сенюк. Застосування інтенсифікації у роботі перекладачки засвідчує вищий рівень експресії і конотаційного забарвлення у структурі україномовного тексту (7,0%), що призводить до одомашненого сприйняття її версії. Описовий переклад у палітрі перекладацьких трансформацій М. Дьяконова (3,0%) є результатом

виглумачення тих стилістично забарвлених елементів у межах мікроконтексту, які могли б призвести до викривлення змісту і відсутності зворотного зв'язку з читачем російськомовного тексту у разі їх еквівалентного відтворення.

Отже, найпродуктивнішою перекладацькою трансформацією в обох перекладах є заміна. Найменш продуктивні стилістичні перекладацькі трансформації у двох мовах різняться: в українському перекладі це нейтралізація (4,5%), у російському – інтенсифікація (3,0%) і описовий перифраз (3,0%). Остання трансформація у перекладі О. Сенюк на лінгвостилістичному рівні – відсутня.

Аналіз екранізацій 1998 р. і 2004 р. свідчить про відмінні погляди режисерів на першоджерело. Якщо Марк Манден (Marc Munden) – режисер екранізації 1998 р. намагався слідувати букві роману В. Теккеря у зображенні і розкритті образів персонажів твору, послідовності і точності у відтворенні подій, то Міра Найр (Mira Nair) дещо змінила сюжетну лінію, при цьому ключові образи і події залишилися майже без змін.

Стилістичні характеристики вербального ряду яскраво демонструють іронічні метафори, метонімії, порівняння, перифраз, алюзія, анафора, які відтворені відповідним чином обома мовами. Фонетичні особливості вимови, інтонації в романі проявляють себе завдяки курсиву чи капіталізації, в екранізаціях – завдяки аудіоряду. Розмовна лексика в екранізаціях знайшла широке розповсюдження й адекватне відтворення. Трансформації, які найчастіше застосовувались при перекладі екранізацій: компенсація (38% і 47% в українському і російському перекладах відповідно), заміна (модуляція) (35,5% і 23,0% в українському і російському перекладах відповідно), описовий перифраз (7,0% і 4,5% в українському і російському перекладах відповідно), додавання (9,5% в обох перекладах), інтенсифікація (5,0% і 4,5% в українському і російському перекладах відповідно), нейтралізація (2,5% і 7,0% в українському і російському перекладах відповідно), вилучення (2,5% і 4,5% в українському і російському перекладах відповідно).

ВИСНОВКИ

Перекладацький і лінгвостилістичний аналіз твору В. М Теккеря «Ярмарок суєти» у контексті взаємодії мистецтв кіно і літератури дали змогу зробити такі узагальнення:

1. Перекладацький аналіз стилістичних засобів вираження безпосередньо авторської думки і її опосередкованого варіанту засобами екранізації, серед яких одним із ключових понять виявилася іронія, здійснювався на основі класифікації стилістичних засобів, запропонованої Ю. Скребневим, за якою поділ усіх стилістичних засобів і прийомів відбувається у межах п'яти рівнів із врахуванням парадигматичного і синтагматичного компонентів. У результаті проведеного аналізу було визначено, що показовими для вираження авторського ідіостилу В. М. Теккеря виявилися три рівні: стилістичні лексикологія, синтаксис і семасіологія.

2. Глибинні витоки шедевр В. Теккеря – у середньовічному «Видінні про Петра Пахаря» В. Ленгленда, в алегоричному оповіданні Джона Беньяна «Шлях паломника». Жанрова специфіка роману «Ярмарок суєти» охоплює: соціальний роман, роман-виховання, елементи філософсько-релігійного, філософсько-алегоричного роману, історичний роман. Книга вирізняється точністю історично-побутових реалій, широтою охоплення соціальних явищ. Сатирично-іронічне звучання роману простежується на рівні ономастикону. В. Теккерей широко застосовував промовисті імена, називаючи своїх персонажів: Кроулі, Шарп, Седлі, Доббін тощо.

3. Лінгвоперекладацькому аналізу підлягали також основні труднощі у межах безеквівалентної лексики, з якими могли стикатися перекладачі під час відтворення досліджуваного роману українською і російською мовами. Було з'ясовано, що у лінгвістичній тканині роману перекладацьких труднощів найчастіше викликало відтворення реалій і онімів. В основу перекладацького аналізу їхнього відтворення лягла класифікація Л. Бархударова. Згідно з такою класифікацією 31% реалій було відтворено (обома мовами) за допомогою способу транскодування. Кількісне вираження способів калькування, наближеного і трансформаційного перекладів реалій становить 23% в українському перекладі. Під час відтворення цього пласту безеквівалентної лексики російською мовою були задіяні також такі способи, як наближений переклад (23%), трансформаційний і описовий переклад (по 15%), калькування і вилучення (по 8%). Переклад онімів українською мовою здійснювався за рахунок домінуючого наближеного перекладу (50%), М. Дьяконов у російському перекладі онімів віддав перевагу трансформації транскодування (95%), що не засвідчує розкриття їх внутрішньої форми, проте до вподоби прихильникам стратегії відчуження у перекладі.

4. Належність до типологічно різних видів текстів обумовлює застосування трансформацій, яких зазнає текст художнього твору під час його транспозиції на кіносценарій. Порівнюючи вербальну складову тексту роману і кінотексту, зазначимо, що коефіцієнт скорочення у випадку екранізації 1998 р. дорівнює 9,3 у випадку екранізації 2004 р. – 21,1. Таке скорочення значно вплинуло не лише на кількісний і якісний показник стилістично-маркованої лексики, але й на кінцевий продукт трансформації літературного мистецтва на мистецтво кіно. В основі збереження авторського ідіостилу під час трансференції в екранізацію лежить не лише лексична, але й *функціональна* тотожність лінгвостилістичних елементів тексту першоджерела і вербальної складової екранізації.

5. Порівняльний аналіз засобів стилістичної семасіології, лексикології і синтаксису у романі «Ярмарок суєти» та його перекладах українською і російською мовами виявив високу продуктивність таких стилістичних засобів на рівні парадигматичної семасіології, як у тексті першотвору, так і в його перекладах: іронії, гіперболи, метонімії включно з перифразом і синекдохою, метафори (простой і розгорнутой) включно з алюзією, антономазією і алегорією. На рівні синтагматичної семасіології широке застосування знайшли: порівняння, синонімічна заміна,

уточнювальні синоніми, клімакс, антиклімакс, зевгма, гра слів, оксиморон. Засоби стилістичної лексикології відображені на парадигматичному рівні, до яких серед вжитих у досліджуваному тексті і його перекладах віднесено: архаїзми, розмовні слова, неологізми, жаргонізми, вульгаризми, сленгізми, діалектизми, терміни, а також варваризми французького, німецького, італійського, латинського, грецького походження. Стилістичний синтаксис представлений у тексті першотвору і його перекладах як на парадигматичному рівні – засобами повтору, еліпсису, апозіопезису, полісиндетону, квазістверджувальними, квазізаперечними реченнями, риторичними питаннями, вставними елементами, так і на синтагматичному рівні – засобами фреймінгу, хіазму.

6. Зіставний аналіз стилістичних засобів на прикладі першотвору і його екранізації продемонстрував, що у романі домінувала *іронія*, як ситуативна, так і асоціативна, тоді як у екранізаціях першість здобула *метафора*. Ми пов'язуємо такий результат із обмеженими можливостями кінохронометражу, який у випадку ігрового художнього фільму не повинен перевищувати 2-2,5 год., а також з прагматичним компонентом іронії, який часто не обмежується мікроконтекстом (речення), а поширюється на рівень макро- і мегаконтексту (абзац і текст). Аналіз однойменних екранізацій 1998р. і 2004 р. засвідчив, що стилістичні характеристики вербального ряду яскраво демонструються ще й метоніміями, порівняннями, перифразом, алюзіями, анафорою, які відтворені відповідним чином обома мовами.

7. У процесі лінгвоперекладацького аналізу принагідною стала класифікація стилістичних перекладацьких трансформацій, запропонована Т. Левицькою і А. Фіттерман, яка охоплює: *нейтралізацію, компенсацію, заміну, вилучення, описовий перифраз, додавання*. Під час перекладацького аналізу виникла необхідність доповнити таку класифікацію ще однією трансформацією, яка у дисертаційному дослідженні отримала назву – *інтенсифікація* і, яка знаходила своє застосування у процесі здійснення лінгвоперекладацького дослідження.

Найпродуктивнішою стилістичною перекладацькою трансформацією у випадку перекладу авторського першотвору виявилася трансформація заміни: в українському перекладі – 48,5%, у російському – 45,5%. Наступною трансформацією за кількісним показником в українському перекладі слідує додавання – 18,5% у російському його варіанті почесне друге місце за нейтралізацією (18,5%). Відсоток застосування трансформації компенсації – 14,5% і 12% відповідно. Трансформації вилучення і інтенсифікації в україномовному тексті застосовувалися приблизно з однаковою частотою – на рівні 7%. У російськомовному перекладі частота їх застосування дещо різнилася – 9% і 3% відповідно. Зазначимо, що стилістична перекладацька трансформація описового перифразу відсутня в українському перекладі твору «Ярмарок суєти». Наш переклад екранізацій українською мовою засвідчив невелику перевагу перекладацької трансформації компенсації з відсотковим вираженням – 38%, далі слідує заміна – 35,5%, додавання – 9,5%, описовий перифраз – 7%, інтенсифікація – 5%, нейтралізація і вилучення – по

2,5%. У російськомовному перекладі екранізацій градація відрізняється, в основному, за кількісними показниками: компенсація (47%), заміна (23%), додавання (9,5%), нейтралізація (7%), описовий перифраз, інтенсифікація і вилучення (приблизно по 4,5%).

Наразі проблема взаємодії мистецтв у синкретичному вимірі заслуговує на увагу для здійснення теоретико-практичних досліджень, як перекладознавців, так і науковців з суміжних галузей знання – філологів, культурологів, філософів, психологів, літературознавців, мистецтвознавців. Взаємодію художнього слова на рівні різних видів мистецтв можна вивчати, досліджуючи загально-естетичні і лінгвістичні параметри театральних вистав, не обмежуючись лише стилістично-маркованим прошарком вербальної складової нового виду мистецтва. До того ж, мову екранізацій можна порівнювати з мовою тих першоджерел, які стали справжнім надбанням літературної спадщини, порівнюючи переклади, виконані однією мовою у різні часові проміжки – у діахронії, чи переклади, виконані різними мовами приблизно в один час – у синхронії. У будь-якому випадку, мистецтво перекладу має виконувати об'єднуючу роль, наслідком якої стає збагачення культури реципієнта за рахунок лінгвістичної і екстралінгвістичної взаємодії.

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ДИСЕРТАЦІЇ ВІДОБРАЖЕНО В ТАКИХ ПУБЛІКАЦІЯХ:

1. *Линтвар О. М.* Вираження елементів комічного в художньому тексті / О. М. Линтвар // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Філологічні науки. – Луганськ, 2013. – № 14 (273). – Ч III. – С. 69-73.
2. *Линтвар О. М.* Відтворення засобів стилістичного синтаксису у романі В. Теккеря «Ярмарок суєти» / О. М. Линтвар // Наукові записки. Серія «Філологічні науки» (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) / відп. ред. проф. Г. В. Самойленко. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2014. – Кн. 3. – С. 97-101.
3. *Линтвар О. М.* Відтворення засобів стилістичної семасіології у романі В.Теккеря «Ярмарок суєти» / О. М. Линтвар // Фаховий та художній переклад: теорія, методологія, практика: матеріали доповідей VII Міжнародної науково-практичної конференції, 4-5 квітня 2014 р. / за заг. ред. А. Г. Гудманяна, С. І. Сидоренка. – К. : Аграр Медіа Груп, 2014. – С. 194-198.
4. *Линтвар О. М.* До проблеми художнього перекладу / О. М. Линтвар // Наукові записки. Серія «Філологічна». – Острог, 2013. – Вип. 30. – С. 144-147.
5. *Линтвар О. М.* Екранізація роману В.М. Теккеря «Ярмарок суєти» як спосіб відображення і відтворення іронічної дійсності в оригіналі і перекладі / О. М. Линтвар // Нова філологія. – Запоріжжя, 2014. – С. 231-234.
6. *Линтвар О. М.* Екранізація як мистецька аналогія художнього твору / О. М. Линтвар // Фаховий та художній переклад: теорія, методологія,

практика : матеріали доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції, 5-6 квітня 2013 р. / за заг. ред. А. Г. Гудманяна, С. І. Сидоренка. – К. : Аграр Медіа Груп, 2013. – С. 258-261.

7. *Линтвар О. М.* Індивідуальний авторський стиль (ідіостиль), ідіолект автора художнього твору / О. М. Линтвар // Наукові записки. Серія «Філологічна». – Острог, 2014. – Вип. 44. – С. 160-162.

8. *Линтвар О. М.* Лінгвістичні особливості перекладу художнього тексту / О. М. Линтвар // Фаховий та художній переклад : теорія, методологія, практика : матеріали доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції, 6-7 квітня 2012 р. / за заг. ред. А. Г. Гудманяна, С. І. Сидоренка. – К. : Аграр Медіа Груп, 2012. – С. 221-224.

9. *Линтвар О. М.* Нові дослідження в лінгвістичному аспекті ономастики кону / О. М. Линтвар // Гуманітарні проблеми становлення сучасного фахівця : матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції, 22-23 березня 2007 р. / за заг. ред. А. Г. Гудманяна, О. В. Петренка. – К. : НАУ, 2007. – Т. 1. – С. 268-269.

10. *Линтвар О. Н.* К вопросу о классификациях выразительных средств языка и стилистических приемов / О. Н. Линтвар // Филологические науки. Вопросы теории и практики. – Тамбов : Грамота, 2013. – № 12 (30) : в 2-х ч. – Ч. I. – С. 129-131. – ISSN 1997-2911.

11. *Линтвар О.* Художньо-стилістична своєрідність роману В. Теккеря «Ярмарок марнославства» / О. Линтвар // Наукові записки. Серія : Філологічні науки (мовознавство). – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. – С. 315-319.

АНОТАЦІЯ

Линтвар О. М. Лінгвостилістичні засоби вираження ідіостилу В. М. Теккеря в оригіналі і перекладі (на матеріалі тексту роману «Ярмарок суєти» і його екранізації). – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.16 – перекладознавство. – Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» МОН України. – Одеса, 2015.

Дисертацію присвячено лінгвоперекладацькому дослідженню ідіостилу В. М. Теккеря на основі зіставного лінгвостилістичного аналізу тексту роману «Ярмарок суєти» з його перекладами українською (О. Сенюк) і російською (М. Дьяконов) мовами, а також перекладами однойменних екранізацій 1998р. і 2004 р. українською і російською мовами.

Здійснено аналіз перекладацьких труднощів у світлі категорій перекладності / неперекладності. Запропоновано і описано особливості мови кіно і мови літератури, вказано принципи екранізації літературних творів, а також зазначено особливості перетворень літературного тексту в екранізацію. Було введено нове поняття у перекладознавчу термінологію стилістичних перекладацьких трансформацій – інтенсифікація.

Порівняльний аналіз лінгвостилістичних засобів вираження ідіостилю В. М. Теккеря у романі «Ярмарок сусти» виконувався із врахуванням розмежування стилістичних засобів на три рівні: стилістичної семасіології, стилістичної лексикології і стилістичного синтаксису, кожен з яких досліджувався, враховуючи поділ на парадигматичний і синтагматичний підрівні.

Ключові слова: ідіостиль, екранізація, лінгвостилістичний аналіз, стилістична семасіологія, стилістична лексикологія, стилістичний синтаксис, інтенсифікація, іронічна модальність.

АННОТАЦІЯ

Линтвар О. Н. Лингвостилистические средства выражения идиостиля В. М. Теккеря в оригинале и переводе (на материале текста романа «Ярмарка тщеславия» и его экранизаций). – Рукопись.

Диссертация на соискание учёной степени кандидата филологических наук по специальности 10.02.16 – переводоведение. – Государственное учреждение «Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского» МОН Украины. – Одесса, 2015.

Диссертация посвящена лингвопереводческому исследованию идиостиля В. М. Теккеря на основании сопоставительного лингвостилистического анализа текста романа «Ярмарка тщеславия» с его переводами на украинский (О. Сенюк) и русский (М. Дьяконов) языки, а также переводами одноименных экранизаций 1998 г. и 2004 г. на украинский и русский языки.

Сравнительный анализ средств стилистической семасиологии в романе «Ярмарка тщеславия» и его переводах на украинский и русский языки продемонстрировал высокую продуктивность таких стилистических средств как: иронии, метафоры (включительно с аллюзией, антономазией, аллегорией), метонимии (включительно с синекдохой, перифразом), гиперболы, а также сравнения, синонимической замены, климакса, антиклимакса, зевгмы, игры слов, оксиморона. На уровне стилистической лексикологии продуктивными оказались разговорные слова, жаргонизмы, архаизмы, неологизмы, вульгаризмы, сленгизмы, диалектизмы, а также варваризмы французского, немецкого, итальянского, латинского, греческого происхождения. Стилистический синтаксис представлен в тексте первоисточника и его переводах средствами повтора, эллипсиса, апозиопезиса, полисиндетона, квазиутвердительными, квазиотрицательными предложениями, риторическими вопросами, вставными элементами, а также средствами фрейминга и хиазма.

Осуществлен анализ переводческих трудностей в свете категорий переводимости / непереводимости, в результате которого было обнаружено, что к переводческим трудностям текста романа «Ярмарка тщеславия» необходимо отнести перевод реалий и онимов, в частности, перевод стилистически окрашенных имен собственных. Предложены и описаны особенности языка кино и языка литературы, указаны принципы экранизаций литературных произведений а также отмечены особенности преобразований литературного текста в экранизацию.

Ключевые слова: идиостиль, экранизация, лингвостилистический анализ, стилистическая семасиология, стилистическая лексикология, стилистический синтаксис, интенсификация, ироническая модальность.

SUMMARY

Lyntvar O. M. Linguostylistic Means of Idiostyle Expression of V. M. Thackeray in the Original and Translation. – Manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Philology. Speciality 10.02.16 – Translation Studies. – The State Institution “South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky” of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Odesa, 2015.

The thesis is a linguotranslational research of V. M. Thackeray’s idiostyle on the basis of comparative linguostylistic analysis of the “Vanity Fair” novel with its translation into Ukrainian (O. Seniuk) and into Russian (M. Dyakonov) as well as the translations of the 1998 and 2004 cognominal film versions into Ukrainian and Russian.

Analysis of language difficulties comprising notions of translatability and non-translatability is performed. Particularities of cinema and literature languages are specified, principles of literary works cinematization are outlined, transformation principles of literary work becoming a film version are highlighted.

Comparative analysis of linguostylistic means of V. M. Thackeray’s idiostyle expression in “Vanity Fair” was performed taking into consideration stylistic means differentiation into three levels: stylistic semasiology, stylistic lexicology, stylistic syntax including paradigmatic and syntagmatic sublevels.

Key words: idiostyle, film version, linguostylistic analysis, stylistic semasiology, stylistic lexicology, stylistic syntax, intensification, ironic modality.

Підп. до друку 14.01.15. Формат 60×84/16. Папір офс.
Офс. друк. Ум. друк. арк. 1,16. Обл.-вид. арк. 1,25.
Тираж 100 пр. Замовлення № .

Видавець і виготівник
«Прінтцентр»
03056, Київ, Янгеля, 9/16

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру серія В03 №620049 від
13.10.2008